

Dân tộc Thổ

--- không rõ tác giả ---

Dân tộc Thổ có hơn 51.000 người, sinh sống ở miền tây tỉnh Nghệ An. Người Thổ còn có tên gọi khác là: Kẹo, Mọn, Cuối, Họ, Tày Poọng, Đan Lai, Ly Hà. Tiếng Thổ thuộc nhóm ngôn ngữ Việt-Mường.

Người Thổ làm rẫy trên cả đất dốc, cả đất bằng trồng lúa và gai là chính. Trong canh tác lúa, ngoài phương thức chọc lỗ tra hạt, đồng bào còn gieo vãi và dùng cày, bừa để lấp đất sau khi gieo. Cây gai cho sợi đan nhiều vật dụng cần thiết: túi, võng, lưới đánh bắt cá, vó, lưới săn thú, v.v.... một tấm lưới săn thú cần 30-40 kg sợi gai. Cá, chim thú là nguồn thực phẩm quan trọng đối với người thổ và những người có kinh nghiệm săn bắt thú, đánh bắt cá. Bên cạnh đó, rưng cung cấp các loại rau, củ quả, làm thức ăn thông thường cũng như khi đói kém.

Xưa người Thổ ở nhà sàn, nay hầu hết đã ở nhà trệt. Đồng bào không có nghề dệt vải. Đồ mặc có nơi giống như y trang phục của người Kinh nông thôn nửa thế kỷ về trước, có nơi phụ nữ dùng cả váy mua của người Thái. ở người Thổ phổ biến tập tục phụ nữ đội khăn tổ vuông trắng, còn khăn tang là khăn trắng dài.

Trong làng người Thổ, quan hệ gần bó giúp nhau là nếp sống lâu đời. Theo tục cũ, toàn bộ đất đai, sông suối, rừng núi là của chung dân làng, mỗi người được quyền quản lý khi gieo trồng, được quyền khai thác khi là dân sống trong làng.

Người Thổ có tục " ngủ mái": nam nữ thanh niên được quyền nằm tâm tình với nhau, nhất là vào dịp tết, lễ hội tuy nhiên không được có hành vi thiếu đúng đắn bởi dư luận và tập tục rất nghiêm minh. Từ những đêm "ngủ mái", họ chọn bạn trăm năm. Trong hôn nhân, nhà trai phải tốn không ít tiền của và trước khi cưới, chàng trai phải năng đến làm việc cho nhà vợ tương lai.

Đám tang của người Thổ trước kia có nhiều nét độc đáo. Họ dùng quan tài độc mộc, khiêng người chết đi chôn thì để chân hướng về phía trước, còn mộ thường để chân hướng theo chiều nước chảy.

Người Thổ thờ cúng nhiều "thần" và "ma", đồng thời thờ cúng những vị tiền bối có công khai khẩn đất đai thành lập làng hay đánh giặc. Các gia đình đều thờ cúng tổ tiên. Các làng đều có một đền thờ thần. Hàng năm, làng có lễ xuống đồng mở đầu vụ sản xuất mới, có lễ ăn cơm mới, kết thúc một mùa lúa. Trong nhà, mỗi khi trẻ con đau ốm đều có lễ cúng bà mụ, vào dịp tết lễ, hoặc có người lớn bị bệnh đều làm lễ cúng vía, vì họ tin ai cũng có vía.

Xưa kia người Thổ có nhiều ca dao, tục ngữ, câu đố, truyện cổ, các điệu ca hát của người lớn, những bài đồng dao của trẻ em, v.v... Song vốn văn nghệ của người Thổ đến nay đã bị quên lãng, mất mát nhiều.